

СТАНОВИЩЕ

**от д.ф.н. Клео Стефанова Протохристова, професор в Пловдивския университет
“Паисий Хилендарски”**

за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование 2. Хуманитарни науки;

професионално направление 2.1. Филология;

докторска програма „Англоезична литература (Американска литература)“

Автор: Милена Ангелова Кацарска

Тема: "Парапозиции: предговарянето на преводна американска литература в България 1948-1998" (Parapositions: Prefacing American Literature in Bulgarian Translation 1948-1998')

Представеният за вътрешна защита труд на Милена Кацарска “Парапозиции – предговарянето на преводна американска литература в България 1948-1998”) е амбициозно и мащабно изследване, което идва да запълни осезаема липса в българската американистика. Независимо от наличието на предходни проучвания върху рецепцията на американската литература в България, обсъжданата дисертация е напълно оригинално изследване, което обогатява българската рецептивистика не само с безпрецедентно като задълбоченост осмисляне на приема на американската литература в България, но и предлага нова, провокативна и продуктивна виизия за интеркултурен трансфер, излята в надеждна методологическа матрица. Актуалността на труда е несъмнена, тъй като рецептивистиката, при цялата ѝ привилегированост като изследователско поле, е склонна да се ориентира по веднъж зададени коловози, докато Милена Кацарска намира свой, самостоятелно проправян маршрут, който предвидимо довежда до нови, различни и значителни открития. Те, на свой ред, конструират безпрецедентен като ниво на аналитичност и авторефлексия модел на изследвания феномен.

Решаващ за постигането на подобна иновативна концептуализация е изборът на предговорите/послесловите към издания на американска литература като основен обект на изследване. Като ориентира дисертацията си около концепцията за „парапозиция“, изведена като организиращ фокус и основен методологически

инструмент (респектираща е прецизната класификация, с помощта на която са уговорени отделните нива на последващата ѝ диференцираща концептуализация), Милена Кацарска си осигурява възможността да работи в режима на щастливо постигната интердисциплинарна съгласуваност. Интерпретирайки паратекстовете като „критически пространства или пространства с критически потенциал във връзка с институционализираните академични пространства“, и полагайки търсенията си в методологическата парадигма на т. нар. „културни изследвания“ (Cultural Studies), където културата се интерпретира като терен на оспорване и борба за власт, авторката успява да инструментализира основополагащото за паратекстологията разбиране за предговорите/послесловите като зона на засрещане и взаимодействие между две серии кодове – собствено литературните, от една страна, и извънлитературни, като идеологически, икономически, институционални или производствени, от друга. Това постижение заслужава да бъде открито, защото на практика при паратекстуалните изследвания синхронизирането на аналитичните процедури, отнасящи се до двете серии кодове, остава почти по правило единствено в границите на добрите намерения и голословните заявки. Идеята за рационализиране на паратекстовете като своеобразна територия на критическа рецепция има и още едно важно достоинство - тя освобождава изследването от принудите, налагани от съобразяване със статиката на жанровата уместност, за да го направят чувствително към динамиката на практическото осъществяване, при което акцентът се измества към множествеността, специфичността и неустановеността.

Организирана в шест основни глави, дисертацията е изградена по логиката на постъпателното разгръщане на проблемни центрове, което затвърждава впечатлението за осъществяване на изследването в режима на процесуалност, отговаряща на развитието на конкретните наблюдения и хипотези и независима от предпоставени тези. Освен несъмнената компетентност и концептуална плътност, които легитимират високите му научни аспирации, изложението се характеризира и с великолепен - богат, точен и изразителен език, а също и с друго много рядко срещащо се качество на дисертационен текст – занимателност и вкус към интригата, провокиращи непрестанно интереса на читателя.

Трудът на Милена Кацарска има сложна биография, необичайна за т. нар. „малки дисертации“. Резултат на дългогодишни проучвания, на множество

значителни преосмисляния и промени при осъществяването на проекта, както и на впечатляващо с мащаба си лично професионално развитие на докторантката, обсъжданата дисертация е радостно събитие в актуалната ни академична битност, белязана от амбициите и нетърпението на кариерната тяга, чиято върховна ценност е бързата реализация.

Между най-значимите заслуги на докторантката, редом с оригиналната, практически неизследвана тема, собствената методологическа стратегия и богатия емпиричен материал, представен с надеждна изчерпателност и възхитителна систематичност, би било уместно да се подчертае и завидната еманципираност на Милена Кацарска от стабилизираните модели на историческо конципиране, която ѝ е позволила да работи с емпирията без да се съобразява с приеманите като саморазбиращи се периодизационни разграфявания, ориентирани около години на политически прелом като 1944-а и 1989-а или такива с присвоено им, идеологически произведено свръхзначение като 1956-а. Така тя организира хода на анализите и аргументацията си в съответствие с логика, зададена от самия материал, и с тънък усет за възможностите, предоставени от работата в режим на синхронни успоредявания.

Ценен и особено приносен момент в дисертацията е главата, посветена на личността и дейностите на Виктор Шаренков. Въпреки че стои привидно встрани от логично разгръщащата се последователност от панорамни нагледи и аналитични сондажи, с помощта на които се конструира историята на българската американистика, разгърната между годините, избрани като историческа рамка, именно в тази част се проявява особено ярко последователността отстояваната от авторката стратегия да се съсредоточава приоритетно върху феномени, ситуирани в парапозия спрямо доминантните маршрути на институционализиращата се българска американистика. Специално бих отличила и главата „Раса и значение – между кориците на книга“, която има капацитета на самостоятелна дисертация.

Респектиращо е впечатлението от краткото, но много съдържателно заключение, в което освен рекапитулация на извършеното в границите на изследването, с точно идентифициране на съобразени, но непроучени ниши на научна уместност, се предлагат и посоки на нови бъдещи търсения в разработеното изследователско поле.

Заслужава отбелязване и грижливото и прецизно представяне на дисертацията в автореферата. Достойнство на дисертацията е и добрата ѝ обезпеченост с публикации в авторитетни академични издания.

Познавам дисертацията от нейни предходни фази – както в проектния вариант, с който Милена Кацарска беше зачислена като докторант, така с отделни нейни части, представяни на научни форуми. Присъствах и на вътрешната ѝ защита. Всичко това ми осигурява благоприятната перспектива, в светлината на която адекватно да бъде преценя стойността на нейния труд и мащаба на научните му постижения. С внушителния си обем, с богатото си съдържание, с ясната си, дълбоко промислена структура и значимите си изводи представеният за защита текст се легитимира като напълно завършено научно начинание, чиито достойнства не просто удовлетворяват, но и надхвърлят изискванията за докторска дисертация. В съответствие с общата си положителна оценка и с професионално удовлетворение и радост препоръчвам на уважаемото жури да присъди на Милена Кацарска образователната и научна степен «доктор» в област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология; докторска програма „Англоезична литература (Американска литература)“ .

18 юни 2019 г.

Изготвил становището:

проф. д.ф.н. Клео Протохристова